

Музыка терапиясын балабақшада музыкалық туындылардың мүмкіндіктері баланың дүниені сезінуінің құрылымын өзгерту мақсатында, оның сезімін, күйзелісін, көңіл - күйін беру үшін кеңінен қолданылады. Терапиялық әсері бар музыкалық аспаптар: домбыра, қобыз, қыл қобыз, фортепиано – әсерлегіштікті азайтады, жүйке жүйесін тыныштандырады; скрипка, флейта – босаңсытады; кларнет – қан айналымын жақсартады, жүрек - қан тамыр жүйесін қалпына келтіреді.

Балабақшада музыка терапиясын қолдану бірқатар проблемаларды шешуге: баланың психологиялық қорғанысы кедергісін жоюға – тыныштандыруға немесе, керісінше бағдарлауға, белсендіруге, қызықтыруға, бала мен ересек арасында байланыс орнатуға; коммуникативтік және шығармашылық мүмкіндіктерін дамытуға көмектеседі; оны қызықты іспен – ойындармен, ән салумен, бимен, қимылдармен, аспаптарда импровизациялаумен айналысуға мүмкіндік береді.

Мектепке дейінгі жаста белсенділік таныту әсеріне түрлі ойындарды музыкамен сүйемелдеу, арнайы түзеу сабақтары арқылы қол жеткізіледі. Музыкалық терапия кіші топтардағы ырғақтық ойындармен, тыныс алу гимнастикасымен, берілген ырғақты екіпінді біртіндеп азайта отырып өткізілетін сабақтар түрінде жүзеге асырылады. Музыка дауысының қаттылығы қатаң түрде дозалануы тиіс [4].

Дыбыс қатты да болмауы, сонымен қатар шектен тыс ақырын да болмауы қажет. Музыка терапиясы музыкалық туындыларды тыңдауды; әндер айтуды; музыка мен бейнелеу іс-әрекеттерін үйлестіруді; балаларға арналған музыкалық аспаптарда ойнауды; музыкалық жаттығуларды; ырғақтық қимылдарды қамтиды. Жұмыста тек классикалық музыканы ғана емес, сонымен қатар қазіргі заманғы және халық музыкасын да қолдануға болады.

Ресей психологы П.Я.Гальперин: «Балаға берілетін білім оның көзіне көрінетіндей, құлағына естілетіндей және қолына ұстайтындай болуы керек, яғни бала білімді өзінің сезім мүшелерімен терең сезінуі керек, сезімге әсер еткен білім ғана балада жеңіл қабылданып, ұзақ есінде сақталады» - деген болатын. Сондықтан музыка терапиясы арқылы бала өзін іс – әрекетке қосып, бойындағы бар қабілетін көрсете алуға мүмкіндігі бар. Сондықтан музыка терапиясы арқылы балаға ықпал ету оның еркін, батыл, шығармашыл тұлға болып қалыптасуына жол ашары анық.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. – Астана, 2010.
2. Эдит Крамер. Арт-терапия с детьми. Издательство: Генезис, 2013. – 320 с.
3. Алиева С.А. Арт-терапия в коррекции эмоциональных проблем дошкольников. // Интернет-журнал «Талантливый педагог». № 4, 2013.
4. Гальперин П.Я. Введение в психологию. Учебное пособие для вузов. — 2-е изд. — М.: Университет, 2000. — 336 с.

*****

УДК 373.2: 502

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ ДЕТЕЙ ЧЕРЕЗ ОЗНАКОМЛЕНИЕ С ОКРУЖАЮЩИМ МИРОМ

Манкеш А.Е., Сейтбек У.С.

Казахстан, г. Алматы, Казахский национальный педагогический университет имени Абая

Резюме. В данной статье рассмотрены особенности развития познавательной активности детей через окружающую среду. Раскрыты определения познавательной активности. Показаны пути развития познавательной активности детей дошкольного возраста.

Ключевые слова. Познавательная активность, познавательная деятельность, окружающая среда.

THE FEATURES OF CHILDREN INFORMATIVE ACTIVITY DEVELOPMENT

Mankesh A.E., Seitbek U.S

Kazakhstan, Almaty, Kazakh National Pedagogical University named after Abai

Summary This article discusses the possibility of children cognitive activity development through the environment. The concept of cognitive activity is defined in the article. The features of preschool children informative activity development are shown.

Keywords. Informative activity, informative environment, preschool institution.

Согласно Концепции развития образования в стране, главная цель состоит в том, чтобы улучшить дошкольное образование путем предоставления равных возможностей для детей. В связи с этим, развитие познавательной деятельности посредством презентации окружающей среды является одним из приоритетов [1].

Сегодня специалисты в области практического образования уделяют особое внимание развитию навыков. Должна быть улучшена профессиональная подготовка воспитателей детского сада, в том числе и в области знаний психологических особенностей детей, умений представлять знания о мире, об окружающей среде.

Познавательная активность и познавательные интересы возникают в детстве. Деятельность детей в группе не является простым повторением действий взрослых, требует логического мышления и самостоятельности ребенка. В зависимости от возраста и психического развития детей необходимо развивать разнообразные формы деятельности: действия, слова, мысли, знания, самообразование и др.

Когнитивная активность детей обусловлена познавательным интересом. Дети во взрослой группе не активны в поведении, как в простых формах (основанных на повторении, репродуктивной работе) и сложных формах – творчестве и т. д. Последний тип деятельности требует логического мышления и автономии ребенка. В зависимости от возраста и умственного развития детей существует несколько видов деятельности: развитие поведения, речи, мышления, самообразования и т. д.

Знакомство с окружающей средой - это не только знакомство с природой, но и связь между людьми и их отношениями с природой и обществом, основанные на явлениях, которые они могут воспринимать, чувствовать и контролировать. Взрослая группа детей рассказывает свои истории о том, что они видели, и требует большой психологической подготовки. В этом случае естественным процессом является то, что ребенок переживает появление экологических явлений и испытывает эмоции. Если педагог знает, как обогатить восприятие мира чувствами, которые могут повлиять на ребенка, введя среду, он сможет научить владеть многими разными человеческими отношениями и развивать познавательную деятельность.

Участие взрослых групп в садоводстве и природопользовании в детском саду является единственным способом внедрения среды и развития познавательной деятельности. Обучение уходу за растениями в живом уголке, стимулирование защиты животных и птиц, просвещение взрослых по вопросам образования. С помощью знакомства с окружающей средой это может быть показано как один из способов развития познавательной деятельности.

Важно использовать когнитивно-творческие игры для развития когнитивных навыков и творческих способностей детей и познавательной деятельности. Когнитивно-творческие игры - незаменимая деятельность для детей дошкольного возраста.

Создание когнитивно-творческих игр и эффективное их использование в организованной образовательной деятельности зависит от мастерства педагога.

Когнитивные игры часто используются для внедрения дошкольников в окружающую среду. Назовём познавательные творческие игры, которые используются для ознакомления детей с жизнью взрослых людей. Например, игра «Remember Picture». Цель: развивать видение и внимание. Необходимые инструменты: игровые карты в зависимости от количества детей.

Прогресс игры следующий. Репетитор распределяет карты каждому ребенку и просит их обратить внимание на изображение. Затем следует повернуть карту и ответить на вопрос: «Что на картинке?» Дети отвечают по очереди. Позже меняются картами. Правильный ответ дает детям звездочку или чип. Таким образом определяется победитель.

Основное различие между когнитивными действиями и другими видами деятельности заключается в том, что ребенок всегда «рождается в новом мире», превращая ребенка из одной деятельности в другую. Когнитивная деятельность - это основная деятельность детей, это сложное явление, которое решает проблемы образовательной деятельности, мотивации, познавательной активности и творческого самовыражения, что важно для ознакомления с окружающей средой [4].

Развитие познавательной деятельности детей в дошкольном образовании, формирование знаний в области духовного богатства, культуры, окружающей среды обеспечиваются эффективностью использования различных методов на уроках. Таким образом, когнитивная активность детей подготовительной группы станет основой для развития личности в игре, образовательной деятельности, групповых прогулок, труда, общения и творчества [5].

Литература

1. Выступление Президента Республики Казахстан в 2014 году, газета суверенного Казахстана.
2. Закон Республики Казахстан «Об охране окружающей среды». Газета «Атамекен». 1997, 10 сентября, № 162.
3. А.Г.Муханбетчина «Формирование познавательной активности детей». Научные исследования международного научно-педагогического журнала «Казахстанская высшая школа». 4 (1) / 2010.
4. Бедельбаева Х. Т. Мир дошкольников. - Алматы: Школа, 1976. – 48 с.
5. Андросова В.Н. Неинтересность дрессиров с обволакивающей жизнью. - Алматы: Школа, 1965. – 50 с.

ҚОРШАҒАН ОРТАМЕН ТАНЫСТЫРУ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІН ДАМУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ

п.ғ.д. профессор Манкеш А.Е, Сейітбек Ұ.С

Елімізде білім беруді дамыту тұжырымдамасында айқындалған негізгі мақсат – мектепке дейінгі білім беруді жетілдіру жолымен балалардың білім алуына бастапқы мүмкіндіктерді қамтамасыз ету. Осыған орай, ересек тобы балаларының бойында оқу қызметін меңгерту, белсенділігін қалыптастыру, қоршаған ортамен таныстыру арқылы танымдық белсенділігін дамыту басты бағыт болып саналады.[1]

Баланың танымдық белсенділігін дамыту - оның ақыл-ой тұрғысынан саналы әрекет ету қабілеті мен танымына тәуелді. Баланың таным белсенділігінің дамуындағы тұғырнамалық саты - мектепке дейінгі кезең, ол айрықша қарқынды түрде кең ауқымда 5-6 жаста көрінеді. 5-6 жастағы балалардың танымдық белсенділігін, әрекетін дамыту ақпараттық кеңістіктің кеңеюімен сипатталатын осы заманда ерекше маңызға ие. Ақпараттардың ұлғаюы балада өзіне қойылған талаптар шеңберінен асып, өз ойын жүзеге асыруда ерекше шешімдер табуға мүмкіндік беретіндей қасиеттерді қалыптастыруды талап етеді [2].

Ақыл – ой тәрбиесінің бұл аспектісі баланың ойлау қабілетінің, танымдық процестерінің және белсенділігінің дамуына тікелей байланысты. 5-6 жастағы баланы оқу – тәрбие процесінде дамыту мәселесінде басты ролді ең алдымен баланың өздігімен әрекеті және танымдық белсенділігі атқарады[3]. Ғалымдар С. Л. Рубинштейн, Д. П. Годовикова, Т. А. Куликова, А. И. Сорокинаның еңбектерінде ересектер тобы балаларының білуге құштарлығының, танымдық қызығушылығының, коммуникативтік сұрақтары, түрткісінің дамуы танымдық белсенділігінің көрсеткіштері ретінде атаған.

Бүгінгі күні тәрбиеші мамандарына түпкілікті білім берумен қатар, кәсіби іс-әрекеттің ғылыми негіздерін практикада қолдануға, білім - біліктілік дағдыларын қалыптастыруға ерекше көңіл бөлуде. Ең басты талап баланың бақыты мен тағдырына жауапкершілікпен қарап, дене, физиологиялық, психологиялық даму заңдылықтарын түсіну. Балабақша тәрбиешісі өзін жай ғана тәрбиешімін деп қарамай, жалпы мәдениетін және кәсіби біліктілігі мен даярлығын жетілдіру қажет. 5-6 жастағы балалардың психологиялық ерекшелігі қоршаған ортадағы дүниені танып білсем деген қызығушылығы басым болып келеді.

Ғалым Х.Беделбаева[4] «Мектеп жасына дейінгі балалардың дүние қабылдауы» атты зерттеуінде: «Баланы қоршаған ортамен таныстыру – баланың психикасын дамытудың, оның жеке басының сапасын қалыптастырудың шарты.

Тәрбиешінің міндеті – айнала қоршаған орта, заттар жөніндегі, адамдар мен олардың еңбегі жайындағы білімдер арқылы балалардың ой-өрісін дамыту болып табылады. Қоршаған ортаны танып, оған қамқор болу балаларды адамдарға деген сүйіспеншілікке, олардың мұңы мен қуанышына ортақтасуға, мейірімділікке тәрбиелеумен тығыз ұштастырылған жағдайда ғана пайдалы болмақ», - деп тұжырымдайды М.Монтень, Я.А.Коменский, Д.Локк. Ж.Ж.Руссо, Д.Дьюи өз еңбектерінде балалардың танымдық іс әрекеті мен белсенділігін оқытуды жетілдіру құралы ретінде қарастырды.

XVI ғасырда өмір сүрген француз ғалымы Мишель Монтень оқытудағы танымдық белсенділіктің, іс-әрекеттің маңыздылығын ерекше атап көрсетті: «Тәрбиеші баланы бастан-ақ оның бойындағы қабілеттерді еркін көрсете білуін, түрлі заттардың дәмі мен олардың ерекшеліктерін ажыратуда, қоршаған орта өзгерістерін танып, ажыратуда өз бетінше іс-әрекет етуін, кейде оған жол көрсетіп, ал кейде, керісінше өзіне іздетіп отыруын қалаймын.» [2].

Алғаш білім берудегі белсенділіктің анық ұстанымын чех педагогы Я.А.Коменский «білім алуға деген талпынысты,қызығушылықты арттыру үшін, оқыту балаларға көп қуаныш пен сәттіліктер береді» деп атап көрсетті. [3].

Балалардың танымдық белсенділігі танымдық қызығушылықтан туындайды. Ересектер тобындағы балаларда белсенділік бір қалыпта болмайды,оның қарапайым (еліктеушілікке,жай қайталауға,біреудің айтқанын бұлжытпай орындауға негізделген) және күрделі түрлері – ізденушілік, шығармашылық т.б болады.Соңғы белсенділік түрі баланың логикалық ойлау қабілеті мен дербестігін керек етеді. Балаларда жас ерекшеліктеріне және психикалық даму дәрежесіне қарай белсенділіктің бірнеше түрі қалыптасып дамиды: қимыл, сөйлеу, ойлау, таным, өзін-өзі тәрбиелеу т.б белсенділіктер.

Қоршаған ортамен таныстыру тек табиғатпен таныстыру ғана емес, сонымен бірге адамдардың бір-бірімен қарым-қатынасына табиғат пен қоғамның өздері көріп, сезіп, бақылап байқай алатын заттар мен құбылыстарға сүйеніп, соған негіздей отырып білім беруді көздеу болып табылады. Ересек тобындағы балалардың көріп, ұстаған заттары мен құбылыстары жөнінде өз ойларын жеткізе баяндап беруі үлкен психологиялық дайындықты талап етеді. Мұндай жағдайда баланың қоршаған орта құбылыстарын қабылдап, оларға қиялынан ой қосуы арқылы қызу қуанышты бастан кешуі – табиғи процесс. Егер тәрбиеші балаға қоршаған ортаны таныстыру арқылы оның жанына әсер ететіндей сезімдермен қиялына қанат бітіретіндей ғажайып дүниеге әсерлендіре білсе, оларға адами қатынастардың алуан түрлі қарапайым мүмкіндіктерін меңгерте алғаны, соған орай танымдық белсенділіктерін дамыта алғаны деуге болады.

Ересек тобы балаларын бақша, гүлзар, табиғат мүйісіндегі еңбектерге қатыстыру қоршаған ортамен таныстырып, танымдық белсенділіктерін дамытудың бірден-бір құралы болып табылады.Табиғат бұрышындағы өсімдіктерді күтіп-баптауға үйрету, жануарлар мен құстарды қорғай білуге ынталандыру,үлкендер еңбегін бағалай білуге тәрбиелеу мәселелері ересек тобы балаларының қоршаған ортамен таныстыру арқылы танымдық белсенділіктерін дамытудың бір мүмкіндігі ретінде көрсетуге болады.

Балалардың таным мүшелерін және де шығармашылық қабілеттерін,танымдық белсенділігін дамыту мақсатында танымдық-шығармашылық ойындар колданудың маңызы зор. Танымдық-шығармашылық ойындар мектеп жасына дейінгі балалардың таным мүшелерін (есту, көру, ойлау, сөйлеу), сонымен бірге, шығармашылық қабілетін дамытуда таптырмас ойын болып табылады. Танымдық-шығармашылық ойындарды ойлап тауып, оны ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінде тиімді пайдалану тәрбиешінің шеберлігіне байланысты.

Мектеп жасына дейінгі балаларды қоршаған ортамен таныстыруда көбіне танымдық ойындар қолданылады. Танымдық ойындар мүшелерін дамытуда, қоршаған ортаны, айналадағы дүниені таныстыруда мақсатты түрде пайдаланылады. Ересек тобы балаларын қоршаған ортамен таныстыруда, мынадай танымдық шығармашылық ойындарды қолдануға болады:

1. «Суретті есіңе сақта» ойыны.

Мақсаты: көру есін және зейінің дамыту.

Қажетті құралдар: Ойын карточкалары бала санына қарай.

Ойынның өтілуі барысы:

Тәрбиеші әр балаға ойынға арналған карточкаларды таратады және зейін қойып назарларын аударуын сұрайды. 10 сек. соң карточканы аударып «суретте не орналасқан» деп сұрайды. Балалар кезекпен жауап беріп отырады. Кейін карточкаларды ауыстырады. Ойын осылай жалғаса береді.

Ескерту: Дұрыс жауапқа балаларға жұлдызша немесе фишка беріп отырады. Осылай жеңімпаз анықталады.

Танымдық іс-әрекеттің өзге әрекет түрлерінен ең басты ерекшелігі – баланың үнемі «жаңа дүниеге енуімен», ол әрекеттерді бірінен екіншісіне ауыстыруымен байланысты. Танымдық белсенділік – балалардың негізгі іс-әрекеті, күрделі құбылыс. Ол оқу іс-әрекеттерінің міндеттерінің шешіліп, мақсаткерлік мотив, танымдық ақпаратты қабылдаудан бастап күрделі шығармашылық сезімдік көріністермен сипатталып, қоршаған ортамен таныстыру барысында мәнді болады. [4].

Тәуелсіз елдің ертеңгі ұрпағының рухани байлығы, мәдениеті, ойлау қабілеті мен біліміне, іскерлігіне байланысты, мектепке дейінгі ұйымдардағы танымдық белсенділікті дамыту, пәндерді оқыту барысындағы көзделетін білімділік, дамытушылық, тәрбиелік міндеттерді шешуде сабақтағы әртүрлі әдіс - тәсілдерді қолданудың тиімділігі жоғары. Сонымен, ересектер тобы балаларының танымдық белсенділігі ойын, оқу іс-әрекеттері, топтық серуендер, еңбек, қарым-қатынас орнату барысында жүзеге асып, шығармашылыққа жетелеп, баланың жеке тұлғасының қалыптасуына негіз болады. [5].

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы Егеменді Қазақстан газеті, 2014ж.

2. «Қоршаған ортаны қорғау туралы» Қазақстан Республикасы Заңы. Атамекен газеті. 1997, 10 қыркүйек, № 162.

3. А.Г. Мұханбетчина «Балалардың танымдық белсенділігін қалыптастыру». «Ізденіс» Халықаралық ғылыми-педагогикалық «Қазақстан жоғары мектебі» журналының ғылыми қосымшасы. 4(1) /2010ж.

4. Беделбаева Х.Т.. Мектеп жасына дейінгі балалардың дүние қабылдауы. – Алматы: Мектеп, 1976. – 48с.

5. Андросова В.Н. Ознакомление дошкольников с окружающей жизнью. – Алматы: Мектеп, 1965. – 50с.

*****

УДК 371

**РАБОТА СОЦИАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В ДЕТСКИХ ДОМАХ
СЕМЕЙНОГО ТИПА: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ**

Бахаудунова Д.А.

Научный руководитель: Булшекбаева А.И., доктор PhD., ст. преподаватель
Казахстан, г. Алматы, Казахский национальный педагогический университет имени Абая

Резюме. В статье представлен опыт работы социального педагога и выделены особенности его работы в условиях детского дома семейного типа.

Ключевые слова. Социальные проблемы детского дома, социальный педагог, воспитание в условиях детского дома, детский дом семейного типа.

**WORK OF THE SOCIAL TEACHER IN CHILDREN'S HOUSES FAMILY TYPE: PROBLEMS
AND SOLUTIONS**

Bakhaudinova D.A.

Scientific adviser: Bulshekbaeva A.I. doctor PhD., Senior Lecturer
Kazakhstan, Almaty, Kazakh National Pedagogical University named after Abai

Summary. The article presents the experience of a social pedagogue and identifies the features of his work in a family-type children's home.

Keywords. Social problems of the orphanage, social pedagogue, upbringing in an orphanage, children's home of a family type.

Детский дом – государственное образовательно-воспитательное учреждение, в котором обеспечивается содержание, развитие, образование и воспитание детей в возрасте от 3 до 18 лет, лишившихся попечения родителей (вследствие их смерти, лишения родительских прав, отобрания